Zákon o trestním řízení

Návrh zákona č. 36 – doplnění seznamu zákonů Fóra lidu, prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 2. 11. 2026

Postavení návrhu: Zákon stanoví zásady a hlavní instituty trestního řízení podle Občanské ústavy a změny oproti trestnímu řádu č. 141/1961 Sb. Není úplným kodexem. Do přijetí nového trestního řádu, jehož návrh se předloží do 3 let (čl. 127 odst. 2 ústavy), se dosavadní trestní řád použije přiměřeně, pokud tento zákon nestanoví jinak. Provádí čl. 5, 8 odst. 3, 71, 80–82 a 91–92 ústavy. Na zákon o soudnictví a vězeňství (č. 12) navazuje a jeho ustanovení neopakuje: soustavu a příslušnost soudů, porotu (§ 16–17), práva v řízení (§ 18), státní zastupitelství (§ 19), zadržení a vazbu (§ 22–23) a Fond pro oběti (§ 27) upravuje zákon č. 12. Oprávnění policie upravuje zákon o policii (č. 11), trestnost činů trestní zákoník ve znění zákona č. 37. Schvalují jej občané v referendu.

NÁVRH

ZÁKON

ze dne …… 20..

o trestním řízení

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy a vztah k trestnímu řádu

(1) Tento zákon upravuje podle Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“) zásady trestního řízení, postavení obviněného a oběti, přípravné řízení, odklony, řízení před soudem, opravné prostředky a odpovědnost za nezákonné stíhání.

(2) Nestanoví-li tento zákon, zákon o soudnictví a vězeňství nebo zákon o policii jinak, použije se přiměřeně zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“). Ustanovení trestního řádu, která odporují ústavě nebo těmto zákonům, se nepoužijí.

(3) Řízení ve věcech mladistvých upravuje zvláštní zákon; tento zákon se na ně použije, je-li to pro mladistvého příznivější.

§ 2 – Zásady

(1) Trestní řízení slouží k tomu, aby byl spravedlivě potrestán ten, kdo způsobil újmu jinému, a aby oběť dostala náhradu (čl. 91 odst. 3 ústavy). Nikdo nesmí být stíhán pro čin, který nezpůsobil újmu jinému (čl. 8 odst. 3 ústavy).

(2) Na obviněného se hledí jako na nevinného, dokud není pravomocně odsouzen (čl. 80 odst. 3 ústavy).

(3) Každý úkon v řízení činí a podpisuje konkrétní člověk, který za něj osobně odpovídá (čl. 5 odst. 1 ústavy). Program nebo umělá inteligence smějí sloužit jen jako pomůcka; o obvinění, vazbě, vině a trestu rozhoduje vždy člověk (čl. 5 odst. 2 ústavy).

(4) Řízení musí být skončeno v přiměřené lhůtě (čl. 80 odst. 1 ústavy). Lhůty stanovené tímto zákonem a zákonem o soudnictví a vězeňství nelze prodloužit jinak než rozhodnutím soudu.

(5) Kde zákon připouští volbu, dává se přednost postupu, který vede k náhradě škody oběti a k nápravě pachatele, před potrestáním odnětím svobody.

§ 3 – Přestupky, přečiny a zločiny

(1) Čin, kterým byla způsobena újma jinému, je přestupkem podle zákona o přestupcích, nebo trestným činem podle trestního zákoníku. Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny; zvlášť závažnými zločiny jsou úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody nejméně 10 let (§ 14 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník).

(2) Podle druhu trestného činu se odstupňuje řízení takto:

	Přečin	Ostatní zločin	Zvlášť závažný zločin (horní hranice trestní sazby nejméně 10 let) a čin služebníka při výkonu funkce
Lhůta přípravného řízení (§ 10)	3 měsíce	1 rok	1 rok
Odklony (§ 13 až 16)	přednostně všechny	narovnání (jen u majetkových zločinů bez násilí) a dohoda o vině a trestu	jen dohoda o vině a trestu, nejde-li o čin služebníka
Soud v prvním stupni	samosoudce okresního soudu; na žádost obžalovaného porota	okresní soud; na žádost obžalovaného porota	krajský soud s porotou (§ 4 odst. 3 a § 16 zákona o soudnictví a vězeňství)
Trestní příkaz (§ 21)	ano	ne	ne

§ 4 – Kdo v řízení jedná

(1) Policie prověřuje oznámení a vyšetřuje trestné činy podle pokynů státního zástupce a pod jeho dozorem (§ 19 odst. 1 zákona o soudnictví a vězeňství). Trestné činy policistů vyšetřuje útvar podle § 18 zákona o policii.

(2) O zahájení trestního stíhání, o podání obžaloby, o odložení věci, o zastavení stíhání a o odklonu rozhoduje státní zástupce zvolený podle § 19 odst. 3 zákona o soudnictví a vězeňství. Rozhodnutí může připravit jiný zaměstnanec státního zastupitelství; vydává je a odpovídá za ně zvolený státní zástupce, který je podepisuje.

(3) O zásahu do osobní svobody a soukromí, o vině a trestu a o prodloužení lhůt rozhoduje soudce (čl. 81 ústavy).

(4) Oznámení může podat kdokoli, také tribun lidu (§ 11 zákona o Občanských tribunálech). Kdo oznámení podal, dostane do 30 dnů zprávu, jak s ním bylo naloženo.

ČÁST DRUHÁ – OBVINĚNÝ A OBĚŤ

§ 5 – Práva obviněného

(1) Obviněný má práva podle § 18 zákona o soudnictví a vězeňství. Nejpozději při prvním úkonu musí být srozumitelně a písemně poučen o tom, z čeho je obviněn, o právu nevypovídat, o právu na obhájce a na bezplatnou právní pomoc a o právu nahlížet do spisu.

(2) Obviněný má právo na obhájce od prvního úkonu, včetně prvního výslechu podezřelého. Obhájce musí mít obviněný vždy, je-li ve vazbě nebo ve výkonu trestu, je-li stíhán pro zločin, nebo nemůže-li se pro svůj stav sám řádně hájit; nezvolí-li si jej, ustanoví mu jej soud.

(3) Každý výslech obviněného, podezřelého a svědka se pořizuje zvukově obrazovým záznamem, který je součástí spisu. Výpověď, která nebyla takto zaznamenána, nelze použít jako důkaz proti obviněnému.

(4) Nikdo nesmí být nucen vypovídat proti sobě nebo osobě blízké. Odmítnutí výpovědi nelze vykládat v neprospěch obviněného.

§ 6 – Práva oběti

(1) Obětí je ten, komu byla trestným činem způsobena újma na zdraví, majetku nebo jiných právech. Oběť má vedle práv podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, a podle § 27 odst. 3 zákona o soudnictví a vězeňství právo

a) být informována o každém podstatném úkonu v řízení a o propuštění obviněného z vazby nebo odsouzeného z výkonu trestu,

b) nahlížet do spisu v rozsahu, který se týká její újmy,

c) být slyšena před rozhodnutím o odklonu, o dohodě o vině a trestu a o trestu,

d) mít zmocněnce; nemá-li prostředky, poskytne jí bezplatnou právní pomoc stát,

e) navrhovat důkazy a podat opravný prostředek proti výroku o náhradě škody.

(2) O náhradě škody a nemajetkové újmy rozhodne soud v trestním řízení vždy, uplatní-li ji oběť. Odkázat oběť na občanskoprávní řízení lze jen se zbytkem nároku, jehož výši nelze bez dalšího dokazování určit; o nesporné části rozhodne soud vždy.

(3) Odloží-li státní zástupce věc nebo zastaví-li trestní stíhání, může oběť do 2 měsíců požádat o přezkum nadřízené státní zastupitelství a poté okresní soud. Soud může uložit, aby se ve věci pokračovalo; státní zástupce je jeho právním názorem vázán. Pro činy veřejných služebníků platí též § 19 odst. 4 zákona o soudnictví a vězeňství.

§ 7 – Stíhání se souhlasem oběti

(1) Trestní stíhání pro přečin proti majetku, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti nebo pro ublížení na zdraví z nedbalosti, kterým byla způsobena újma jen jedné fyzické osobě, lze zahájit a v něm pokračovat jen se souhlasem oběti; to neplatí, byl-li čin spáchán vůči dítěti nebo osobě, která se nemůže bránit.

(2) Odepře-li oběť souhlas nebo jej vezme zpět, věc se odloží nebo stíhání zastaví. Souhlas lze vzít zpět až do vyhlášení rozsudku.

ČÁST TŘETÍ – PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

§ 8 – Prověřování a zahájení stíhání

(1) Policie oznámení prověří nejdéle do 2 měsíců u přečinu a do 6 měsíců u zločinu. Do uplynutí lhůty státní zástupce věc odloží, nebo zahájí trestní stíhání; lhůtu může na jeho návrh jednou prodloužit soudce, nejvýše o stejnou dobu.

(2) Trestní stíhání zahájí státní zástupce písemným usnesením, v němž uvede skutek, jeho právní kvalifikaci a jakou újmu a komu skutek způsobil (§ 18 odst. 4 zákona o soudnictví a vězeňství). Usnesení se doručí obviněnému a oběti.

(3) Proti zahájení stíhání může obviněný podat do 15 dnů stížnost k okresnímu soudu, který ji projedná do 30 dnů. Soud stíhání zruší, nejde-li o čin, kterým byla způsobena újma jinému, nebo nejsou-li dány důvody k podezření.

§ 9 – Zásahy do svobody a soukromí

(1) Zatčení, zadržení, předvedení zadrženého před soudce do 48 hodin a vazbu upravují čl. 81 ústavy, § 22 a 23 zákona o soudnictví a vězeňství a § 9 zákona o policii. Domovní prohlídku, odposlech a jiné zásahy do soukromí upravují čl. 81 odst. 3 ústavy a § 10 zákona o policii.

(2) Soudce, před kterého byl zadržený předveden, je soudcem okresního soudu, v jehož obvodu byl zadržen; má-li být rozhodnuto o vazbě, vyslechne obviněného za přítomnosti obhájce a rozhodne písemně s odůvodněním.

(3) Místo vazby může soudce přijmout slib obviněného, uložit mu dohled probačního úředníka, elektronické sledování, zákaz styku s určitými osobami, zákaz vycestování nebo domácí vězení do skončení řízení (§ 23 odst. 1 zákona o soudnictví a vězeňství). Peněžitou zárukou vazbu nahradit nelze.

(4) Doba vazby a domácího vězení podle odstavce 3 se započítává do trestu.

§ 10 – Lhůty přípravného řízení

(1) Státní zástupce podá obžalobu, nebo rozhodne o odklonu, odložení nebo zastavení, nejpozději do 3 měsíců od zahájení stíhání pro přečin a do 1 roku od zahájení stíhání pro zločin.

(2) Lhůtu může na odůvodněný návrh státního zástupce prodloužit jen soudce okresního soudu, a to u přečinu nejvýše o 3 měsíce a u zločinu nejvýše o 1 rok; u zločinu ji lze prodloužit podruhé, jde-li o zvlášť závažný zločin nebo o čin s mezinárodním prvkem. Rozhodnutí o prodloužení se doručí obviněnému.

(3) Uplyne-li lhůta, soud na návrh obviněného trestní stíhání zastaví. Pro týž skutek lze stíhání znovu zahájit jen na základě nových důkazů, které nemohly být v původní lhůtě opatřeny, a to do uplynutí promlčecí doby.

(4) Je-li obviněný ve vazbě, platí lhůty podle § 23 odst. 2 zákona o soudnictví a vězeňství.

§ 11 – Elektronický spis

(1) O každé věci se od prvního úkonu vede jediný elektronický spis v systému Veřejné služby soudní, do něhož zapisují policie, státní zastupitelství i soud. Každý zápis nese jméno toho, kdo jej učinil, a čas; zápis nelze změnit ani odstranit, lze jej jen opravit novým zápisem.

(2) Obviněný, jeho obhájce a zmocněnec oběti mají do spisu průběžný přístup odkudkoli a mohou z něj pořizovat kopie bezplatně (§ 8 zákona o veřejné službě soudní). Část spisu lze před nimi utajit jen rozhodnutím soudce, nejdéle na 3 měsíce a nejdéle do skončení vyšetřování.

(3) Každý přístup do spisu se zaznamenává; každý, jehož údaje spis obsahuje, má právo zjistit, kdo do nich nahlížel.

§ 12 – Zkrácené přípravné řízení

U přečinu, jehož pachatel byl přistižen při činu nebo jehož objasnění je jednoduché, podá státní zástupce návrh na potrestání do 30 dnů od zahájení stíhání. Ustanovení § 10 odst. 3 platí obdobně.

ČÁST ČTVRTÁ – ODKLONY

§ 13 – Přednost odklonů u přečinů

(1) U přečinu státní zástupce před podáním obžaloby vždy posoudí, zda lze věc vyřídit narovnáním, podmíněným zastavením stíhání nebo dohodou o vině a trestu. Obžalobu pro přečin podá jen tehdy, nelze-li odklonu dosáhnout nebo odmítl-li jej obviněný; důvod uvede v obžalobě.

(2) Podmínkou každého odklonu je, že obviněný nahradil škodu oběti, nebo s ní uzavřel dohodu o její náhradě, nebo učinil jiné potřebné kroky k její náhradě.

(3) O odklonu rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce, v řízení před soudem soud. Oběť musí být vyslechnuta; u narovnání je třeba jejího souhlasu.

§ 14 – Narovnání

(1) Narovnání lze schválit u přečinu a u zločinu proti majetku, který nebyl spáchán násilím ani pohrůžkou násilí, jestliže obviněný prohlásí, že skutek spáchal, nahradí škodu nebo uzavře s obětí dohodu o její náhradě a složí na účet Fondu pro oběti trestných činů a přestupků částku přiměřenou závažnosti činu.

(2) Schválením narovnání se stíhání zastaví. Nesplní-li obviněný dohodu, pokračuje se ve stíhání na návrh oběti.

§ 15 – Podmíněné zastavení stíhání

(1) U přečinu lze stíhání podmíněně zastavit, prohlásí-li obviněný, že skutek spáchal, a nahradil-li škodu nebo uzavřel-li dohodu o její náhradě. Zkušební doba činí 6 měsíců až 3 roky; lze uložit přiměřená omezení a povinnosti.

(2) Vedl-li obviněný ve zkušební době řádný život a splnil-li povinnosti, rozhodne se, že se osvědčil; jinak se ve stíhání pokračuje.

§ 16 – Dohoda o vině a trestu

(1) Dohodu o vině a trestu lze sjednat u přečinu a zločinu, nejde-li o trestný čin veřejného služebníka spáchaný při výkonu funkce. Dohoda obsahuje vždy výrok o náhradě škody oběti.

(2) Dohodu schvaluje soud ve veřejném zasedání, v němž vyslechne oběť; schválenou dohodu i s odůvodněním zveřejní v databázi soudních rozhodnutí. Soud dohodu neschválí, je-li trest zjevně nepřiměřený nebo nebyla-li oběti nahrazena škoda, ač to bylo možné.

ČÁST PÁTÁ – ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

§ 17 – Obžaloba a soud

(1) Obžalobu podává a podepisuje zvolený státní zástupce. Obžaloba obsahuje vedle náležitostí podle trestního řádu popis újmy a toho, komu byla způsobena, a návrh na náhradu škody.

(2) O přečinu rozhoduje v prvním stupni samosoudce okresního soudu a o zločinu okresní soud, nepatří-li věc krajskému soudu podle § 4 odst. 3 zákona o soudnictví a vězeňství. Porota rozhoduje o vině ve věcech podle § 16 zákona o soudnictví a vězeňství a postupuje podle jeho § 17; soudce porotě srozumitelně vyloží zákon, nehodnotí však důkazy.

(3) Věci se soudcům přidělují náhodným výběrem podle § 7 zákona o veřejné službě soudní.

§ 18 – Hlavní líčení

(1) Soud rozhoduje na základě důkazů provedených ústně a bezprostředně před ním v hlavním líčení. Protokol o výpovědi lze přečíst jen tehdy, nemůže-li svědek trvale vypovídat, nebo se souhlasem obou stran.

(2) Důkaz získaný nezákonným zásahem do svobody nebo soukromí, nátlakem nebo lstí nelze použít.

(3) Hlavní líčení se nahrává zvukově obrazově a záznam je součástí spisu.

§ 19 – Veřejnost a přenosy

(1) Hlavní líčení a veřejné zasedání jsou veřejné. Veřejnost lze vyloučit jen z důvodů podle § 2 odst. 5 zákona o soudnictví a vězeňství; rozsudek se vyhlašuje vždy veřejně.

(2) Soud povolí přenos nebo pořízení záznamu jednání sdělovacími prostředky nebo Veřejnou službou informační, nebrání-li tomu ochrana oběti, dítěte, svědka nebo utajované informace; obraz oběti a svědka, který o to požádá, se nepřenáší.

(3) Jednání ve věcech trestných činů veřejných služebníků spáchaných při výkonu funkce se přenášejí vždy, nestanoví-li soud z důvodů podle odstavce 2 jinak.

§ 20 – Rozsudek

(1) Rozsudek uvádí jména soudců, popřípadě výsledek hlasování poroty, skutek, újmu a komu byla způsobena, trest a výrok o náhradě škody oběti (§ 6 odst. 2). Odůvodnění musí být srozumitelné i laikovi.

(2) Pravomocný rozsudek se zveřejní v databázi soudních rozhodnutí podle § 2 odst. 4 zákona o soudnictví a vězeňství.

§ 21 – Trestní příkaz

(1) U přečinu může samosoudce bez hlavního líčení vydat trestní příkaz, je-li skutkový stav spolehlivě prokázán. Trestním příkazem lze uložit jen povinnost nahradit škodu, povinnou práci, peněžitý trest, domácí vězení s elektronickým dohledem do 6 měsíců, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Nepodmíněný trest odnětí svobody trestním příkazem uložit nelze.

(2) Obviněný a státní zástupce mohou do 15 dnů podat odpor. Podáním odporu se trestní příkaz ruší a koná se hlavní líčení. Oběť může podat odpor jen proti výroku o náhradě škody.

ČÁST ŠESTÁ – OPRAVNÉ PROSTŘEDKY A OBNOVA

§ 22 – Odvolání

(1) Proti rozsudku lze podat jedno odvolání do 15 dnů od doručení. O odvolání rozhoduje odvolací soud podle § 4 odst. 5 zákona o soudnictví a vězeňství.

(2) Odvolací soud přezkoumá napadený rozsudek a řízení, které mu předcházelo. Zjistí-li vadu, rozhodne zpravidla sám; věc může vrátit soudu prvního stupně jen jednou a jen tehdy, je-li třeba provést rozsáhlé dokazování.

(3) Výrok o vině, který vyslovila porota, lze odvoláním napadnout jen pro porušení zákona v řízení nebo pro nesprávné poučení poroty, nikoli pro hodnocení důkazů; při zrušení se věc projedná před novou porotou.

(4) Bylo-li odvolání podáno jen ve prospěch obžalovaného, nelze rozhodnutí změnit v jeho neprospěch.

§ 23 – Dovolání

(1) Proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu lze podat dovolání k Nejvyššímu soudu (§ 4 odst. 6 zákona o soudnictví a vězeňství) do 2 měsíců, a to jen z důvodu nesprávného právního posouzení nebo jiné vady, která podstatně ovlivnila výsledek.

(2) Dovolání podává obviněný prostřednictvím obhájce, státní zástupce, a proti výroku o náhradě škody oběť. Nejvyšší soud rozhodne do 6 měsíců.

§ 24 – Obnova řízení

(1) Řízení, které skončilo pravomocným rozhodnutím, se obnoví, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy dříve neznámé, které mohou odůvodnit jiné rozhodnutí; dále tehdy, jestliže Ústavní soud nebo mezinárodní soud, jehož rozhodnutím je Česká republika vázána, shledal porušení práv obviněného, nebo jestliže soudce, porotce, státní zástupce nebo policista byl pravomocně odsouzen za trestný čin, kterým věc ovlivnil.

(2) Obnovu ve prospěch odsouzeného lze navrhnout kdykoli, i po jeho smrti osobou blízkou. Obnovu v jeho neprospěch lze navrhnout jen do uplynutí promlčecí doby.

ČÁST SEDMÁ – ODPOVĚDNOST ZA NEZÁKONNÉ STÍHÁNÍ

§ 25 – Náhrada škody

(1) Stát nahradí škodu a nemajetkovou újmu tomu, proti němuž bylo vedeno trestní stíhání, které skončilo zproštěním obžaloby nebo zastavením, nebo kdo byl ve vazbě nebo vykonal trest, který byl zrušen. Nárok nemá, kdo si stíhání úmyslně přivodil.

(2) Náhradu přizná na žádost Veřejná služba soudní do 6 měsíců; nevyhoví-li žádosti, rozhodne soud. Jinak se postupuje podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

§ 26 – Osobní odpovědnost služebníka

(1) Byla-li škoda podle § 25 způsobena úmyslně nebo hrubou nedbalostí konkrétního policisty, státního zástupce nebo soudce, stát náhradu na něm vymáhá, nejprve z jeho povinného pojištění (čl. 84 ústavy; § 19 zákona o policii, § 14 zákona o soudnictví a vězeňství, § 11 zákona o veřejných služebnících a jejich platech).

(2) Kdo jako veřejný služebník vědomě stíhá nevinného, zatají důkaz ve prospěch obviněného nebo úmyslně překročí lhůty podle tohoto zákona, dopouští se zneužití moci (čl. 92 ústavy). Tribun lidu může v takové věci podat návrh podle § 11 zákona o Občanských tribunálech.

(3) Rozhodnutí o náhradě podle § 25 se oznámí tribunovi lidu kraje, v němž bylo stíhání vedeno.

ČÁST OSMÁ – PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 27 – Nový trestní řád

(1) Veřejná služba legislativní ve spolupráci s Veřejnou službou soudní předloží do 3 let od účinnosti ústavy úplný návrh trestního řádu, který bude vycházet ze zásad tohoto zákona (čl. 127 odst. 2 ústavy). Parlament jej předloží občanům k referendu.

(2) Do účinnosti nového trestního řádu se trestní řád použije podle § 1 odst. 2.

§ 28 – Přechodná ustanovení

(1) Trestní řízení zahájená přede dnem účinnosti tohoto zákona se dokončí podle dosavadních předpisů (čl. 17 ústavního zákona o přechodu na Občanskou ústavu a o kontinuitě právního řádu); úkony učiněné před tímto dnem zůstávají účinné.

(2) Ode dne účinnosti tohoto zákona se však i v zahájených řízeních použijí § 2 odst. 1, § 5, 6 a 7, § 9, § 19 a § 22 až 26. Lhůty podle § 10 začínají v zahájených řízeních běžet dnem účinnosti tohoto zákona.

(3) Stíhání pro čin, který podle trestního zákoníku ve znění zákona č. 37 není trestným činem, se ke dni účinnosti tohoto zákona zastaví.

§ 29 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Trestní řád č. 141/1961 Sb. je přes 60 let starý. Nový trestní řád se připravuje od roku 2004 a paragrafové znění dosud předloženo nebylo. Roku 2025 bylo registrováno 170 051 trestných činů (objasněnost 45,2 %), stíháno 74 898 osob a pravomocně odsouzeno 47 980 osob. Zkrácené přípravné řízení tvoří 55 % všech přípravných řízení. Odklony se používají málo: roku 2024 bylo navrženo 839 dohod o vině a trestu a uzavřeno jen 42 narovnání. Řízení trvá na okresních soudech průměrně 149 dní, na krajských soudech v prvním stupni 474 dní (rešerše, část 6.1).

Psát úplný kodex o stovkách paragrafů najednou s ústavou by bylo nerealistické a riskantní. Zákon proto stanoví jen zásady a instituty, které ústava mění, a výslovně říká, že dosavadní trestní řád se do přijetí nového kodexu použije přiměřeně (§ 1 odst. 2, § 27). Tak to roku 1993 udělal ústavní zákon č. 4/1993 Sb. s federálními předpisy (rešerše, část 3.1).

Hlavní změny oproti trestnímu řádu:

- **O stíhání a obžalobě rozhoduje zvolený státní zástupce**, nikoli policejní orgán (§ 4). Dnes zahajuje trestní stíhání policejní orgán.
- **Lhůty přípravného řízení:** přečin 3 měsíce, zločin 1 rok; prodloužit je smí jen soudce (§ 10). Dnes trestní řád pevnou nejzazší lhůtu pro vyšetřování nestanoví.
- **Přednost odklonů u přečinů** s podmínkou náhrady škody (§ 13 až 16).
- **Stíhání drobných přečinů jen se souhlasem oběti** (§ 7), rozšíření dnešního § 163 trestního řádu.
- **Zvukově obrazový záznam všech výslechů** a jeden elektronický spis (§ 5 odst. 3, § 11).
- **Trestním příkazem nelze uložit nepodmíněné odnětí svobody** (§ 21). Velká novela trestních předpisů z roku 2025 (zákon č. 270/2025 Sb.) to umožnila; zákon se k původnímu pravidlu vrací.
- **Jedno odvolání a porota**, jejíž výrok o vině nelze napadnout hodnocením důkazů (§ 22).
- **Náhrada škody za nezákonné stíhání a osobní odpovědnost služebníka** (§ 25, 26).

2. Vazba na OIPD a texty autora

- **Hlava 5 OIPD, čl. 103:** zatýkají jen policisté a sdělí obvinění; předvedení k soudci; propuštění bez dostatečných důkazů; kauce se nepřipouští; právní pomoc z moci úřední; presumpce neviny – § 5, 9 (odkazy na zákon č. 12).
- **Hlava 1 OIPD, čl. 19:** tresty za činy bez oběti nelze ukládat; oběť musí být známa; zájmy obětí mají přednost před zájmy pachatelů – § 2, 6, 7, 8 odst. 2 a 3.
- **Hlava 1 OIPD, čl. 12:** dočasná izolace viníků v domácím vězení do řádného soudu – § 9 odst. 3 (domácí vězení jako náhrada vazby).
- **Hlava 5 OIPD, čl. 86:** zneužití moci musí být stíháno, souzeno a potrestáno – § 26 odst. 2.
- **Program „Konec zločinu“:** žádná oběť bez náhrady, volení soudci, veřejné soudy, presumpce neviny – § 6, 13, 19.
- **Rešerše veřejné správy, část 6.2:** třístupňové dělení přestupek–přečin–zločin, odklony s náhradou škody, porota u zločinů a samosoudce u přečinů, elektronický spis a lhůty, zadržení nejvýše 48 hodin – § 3, 10, 11, 13, 17.

3. Doplnění a odchylky

Téma	Autor	Návrh	Důvod
Rozsah zákona	nový trestní řád	zásadový zákon a přiměřené použití trestního řádu, kodex do 3 let (§ 1, 27)	Čl. 127 odst. 2 ústavy; kontinuita jako v roce 1993.
Porota	porota u zločinů (rešerše)	porota podle § 16 zákona č. 12: povinně u zvlášť závažných zločinů a činů služebníků, jinak na žádost obžalovaného (§ 17)	Zákon č. 12 je pro porotu rozhodující; povinná porota u všech zločinů by znamenala tisíce porot ročně. Rozšíření je možné změnou § 16 zákona č. 12.
Odklony	neuvedeno	u přečinů přednostně a vždy s náhradou škody (§ 13)	Zájmy oběti mají přednost (čl. 91 odst. 3 ústavy).
Kdo zahajuje stíhání	neuvedeno	zvolený státní zástupce (§ 4 odst. 2)	Zahájení stíhání je rozhodnutí o právech občana (čl. 83 odst. 2 ústavy); zákon o policii (§ 14 odst. 3) to již předpokládá.
Vazba	vazba až do soudního jednání; kauce ne	odkaz na zákon č. 12; náhradní opatření včetně domácího vězení (§ 9)	Bez opakování zákona č. 12.
Stíhání bez souhlasu oběti	neuvedeno	u drobných přečinů proti jednotlivci jen se souhlasem oběti (§ 7)	Oběť rozhoduje, zda chce trestní řízení; u dětí a bezbranných se souhlas nevyžaduje.
Trestní příkaz	neuvedeno	bez nepodmíněného odnětí svobody (§ 21)	Do vězení jen po veřejném jednání před soudem (čl. 80 odst. 1 ústavy).

K rozhodnutí autora:

- **Zastavení stíhání po uplynutí lhůty (§ 10 odst. 3).** Bez důsledku by lhůta nic neznamenala. Návrh proto stíhání zastaví, ale dovolí je obnovit na základě nových důkazů. Přísnější varianta: zastavení bez možnosti obnovy. Mírnější varianta: jen kárná odpovědnost státního zástupce.
- **Porota u všech zločinů.** Pokud ji autor chce, je nutné změnit § 16 odst. 1 zákona č. 12.

4. Soulad s ústavou a étosem

Zákon naplňuje čl. 5, 8 odst. 3, 71, 72, 79–84, 88, 91, 92 a 127 ústavy. Odpovídá étosu: oběť na prvním místě, osobní odpovědnost každého, kdo v řízení jedná, o člověku nerozhoduje stroj, veřejné soudy a žádný trest bez oběti.

5. Dopady

- **Na rychlost:** pevné lhůty a přednost odklonů zkrátí řízení o přečinech. Přesné dopady nelze z dostupných údajů vyčíslit.
- **Na státní zastupitelství:** přibude rozhodování o zahájení stíhání, ubude obžalob v přečinech, které skončí odklonem.
- **Na náklady:** zvukově obrazové záznamy a elektronický spis vyžadují počáteční investici. Úspory přinese menší počet hlavních líčení a vazeb.

- **Na vězeňství:** zákaz nepodmíněného trestu v trestním příkazu a přednost odklonů působí ke snížení počtu vězňů (dnes 19 359, tj. 178 na 100 000 obyvatel, rešerše, část 1.3). Kvantifikovat to z dostupných údajů nelze.

B. Zvláštní část

K § 1 až 4: Vztah k trestnímu řádu, zásady, dělení trestných činů a odstupňování řízení, kdo v řízení jedná. § 3 nepřebírá definice z trestního zákoníku, jen na ně odkazuje (§ 14 trestního zákoníku: přečiny jsou nedbalostní činy a úmyslné činy s horní hranicí do 5 let, zvlášť závažné zločiny jsou úmyslné činy s horní hranicí nejméně 10 let).

K § 5 až 7: Práva obviněného a oběti nad rámec § 18 a 27 zákona č. 12; souhlas oběti se stíháním.

K § 8 až 12: Prověřování, zahájení stíhání se stížností k soudu, odkaz na úpravu zadržení a vazby v zákoně č. 12, lhůty, elektronický spis a zkrácené řízení.

K § 13 až 16: Odklony s podmínkou náhrady škody.

K § 17 až 21: Obžaloba, příslušnost, porota, hlavní líčení, veřejnost a přenosy, rozsudek, trestní příkaz.

K § 22 až 24: Jedno odvolání, dovolání a obnova řízení.

K § 25 a 26: Náhrada škody za nezákonné stíhání a osobní odpovědnost služebníků.

K § 27 až 29: Nový kodex do 3 let, přechodná ustanovení (zahájená řízení podle dosavadních předpisů, ale s okamžitým použitím práv obviněného a oběti) a účinnost.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD), čl. 5, 8, 71, 72, 79–84, 88, 91, 92, 127 (forumlidu.cz/oipd/navrh-ustavy); Fórum lidu – OIPD: Hlava 1 (čl. 12, 19), Hlava 5 (čl. 86, 103), program „Vraťme moc lidem“ (forumlidu.cz/oipd, /hlava-1, /hlava-5); Rešerše veřejné správy a přechodu práva (Fórum lidu, 2. 11. 2026), části 1.3, 3.1, 6.1 a 6.2; zákony č. 141/1961 Sb., 40/2009 Sb. (§ 14, ověřeno ve znění od 1. 1. 2026), 45/2013 Sb., 82/1998 Sb., 270/2025 Sb.; zákony Fóra lidu č. 11, 12, 18, 24, 25; Advokátní deník: Velká novela trestních předpisů (20. 11. 2025) a Změny v trestním zákoníku (18. 7. 2025).